

Täysistunto

Tiistai 29.11.2022 klo 13.59—20.30

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista sekä varhaiskasvatuslain 53 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 300/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Esittelypuheen vuoro, ministeri Kiuru, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.53 **Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista. Samalla kumottaisiin potilas- ja sosiaaliasiamiehiä koskevat potilaslain ja sosiaalihuollon asiakaslain säännökset ja muutettaisiin sosiaaliasiamiestä koskevaa varhaiskasvatuslain 53 §:ää. Nykyisten asiamies-nimikkeiden sijaan otettaisiin käyttöön sukupuolineutraalit nimikkeet potilasasiavastaava ja sosiaaliasiavastaava.

Esitys liittyy pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan potilas- ja sosiaaliasiamiestoimintaa parannetaan. Esityksen valmistelussa on otettu huomioon muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2020 teettämän sosiaali- ja potilasasiamiestoimintaa koskevan selvityksen ehdotukset, eli teetimme tämän selvityksen ennen kuin tähän uudistukseen ryhdyttiin. Uudistusta on toivottu ja odotettu jo vuosia, ja esitysluonnos sai lausuntokierroksella laajaa kannatusta. Ehdotettu laki potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista tulisi voimaan 1.1.24.

Arvoisa puhemies! Esityksen mukaan sosiaali- ja potilasasiavastaavien toiminnan järjestäisi jatkossa kokonaisuudessaan julkinen sektori ja toiminnasta säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Hyvinvointialueet mukaan lukien Helsingin kaupunki järjestäisivät potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan julkisen ja yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon, työterveyshuollon sekä varhaiskasvatuksen osalta. Lisäksi HUS-yhtymä, valtion mielisairaalat, Puolustusvoimat, Vankiterveydenhuollon yksikkö ja Työterveyslaitos järjestäisivät potilasasiavastaavien toiminnan järjestämänsä ja tuottamansa terveydenhuollon osalta kuten nykyisinkin.

Muutos nykytilanteeseen olisi, että hyvinvointialue järjestäisi jatkossa potilasasiavastaavien toiminnan myös yksityisen terveydenhuollon osalta sekä kokonaan työterveyshuollon osalta. Tämä yhdenmukaistaisi erityisesti potilasasiavastaavien toimintaa. Lisäksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

valtion ja itsenäisen julkisoikeudellisen yhteisön järjestämät ja tuottamat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tulisivat tietyiltä osin uusina tehtävinä hyvinvointialueen potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien tehtäväksi. Kuntien sosiaaliasiamiehet vastaavat jo nykyisinkin sekä julkisen että yksityisen sektorin sosiaalihuollon asiakkaiden neuvonnasta, ja myös varhaiskasvatus kuuluu jo nykyisin kunnan sosiaaliasiamiehen tehtävän alueeseen.

Arvoisa puhemies! Esityksen mukaan sosiaaliasiavastaavia ja potilasasiavastaavia olisi nimitettävä riittävästi ottaen huomioon potilaiden ja asiakkaiden palvelutarve. Lisäksi hyvinvointialueen olisi nimitettävä potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminnalle pääsääntöisesti vastuuhenkilö.

Potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien tehtävät vastaisivat pitkälti nykyisiä potilas- ja sosiaaliasiamiehen tehtäviä. Tehtävänä olisi muun muassa neuvoa potilaita, asiakkaita tai heidän läheisiään potilaiden ja asiakkaiden oikeuksiin liittyen, avustaa heitä muistutuksen teossa ja tiedottaa heidän oikeuksistaan. Uutena ehdotuksena ehdotetaan, että myös potilasasiavastaavien toiminnasta laadittaisiin vuosittain selvitys toiminnan järjestäjälle, kuten nykyisinkin on jo laadittu sosiaaliasiamiesten toiminnassa.

Esityksen mukaan potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien riippumattomuus ja puolueettomuus tulisi turvata heidän hoitaessaan tehtäviään. Riippumattomuutta turvattaisiin muun muassa sillä, että toiminta olisi järjestettävä erillään muista sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvistä tehtävistä.

Potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja toiminnan vastuuhenkilön tehtäviin edellytettäisiin soveltuvaa ylempää korkeakoulututkintoa ja tehtävän edellyttämää tehtäväalan tuntemusta. Tämä olisi potilasasiavastaavien osalta parannus nykytilaan, sillä nykyisin potilasasiamiesten kelpoisuudesta ei ole säädetty.

Esityksessä olisi nykytilaan verrattuna uudet säännökset rekisterinpitäjästä, henkilötietojen käsittelystä ja potilasasiavastaavan ja sosiaaliasiavastaavan tiedonsaantioikeudesta. Ehdotettu sääntely vastaisi perustuslain ja EU:n tietosuojasetuksen vaatimuksia.

Potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toimintaa valvoisivat aluehallintovirastot ja Valvira, kuten nykyisinkin. Uutena ehdotuksena esitetään, että Valviran olisi pidettävä potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista valtakunnallista rekisteriä.

Arvoisa puhemies! Ehdotetun lain myötä potilas- ja sosiaaliasiavastaavien toiminta yhdenmukaistuisi ja tehostuisi ja potilas- ja sosiaaliasiavastaavien riippumattomuus ja osaaaminen parantuisivat. Mainituilla seikoilla olisi vaikutuksia potilas- ja sosiaaliasiavastaavien palveluiden saatavuuteen, laatuun ja vaikuttavuuteen. Tämä on hallitusohjelmakirjauksen mukaista, jossa haluttiin parantaa nimenomaan tätä työtä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

14.58 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on esitys, jonka mukaan nykyisten asiamies-nimikkeiden sijaan otettaisiin käyttöön sukupuolineutraalit nimikkeet potilasasiavastaava ja sosiaaliasiavastaava, ja toki jotain muutakin muutosta lainsäädäntöön tulee, muun muassa se, että Valviran olisi pidettävä potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista valtakunnallista rekisteriä.

Potilasasiamies ja sosiaaliasiamies ovat potilaan ja ihmisen paras turva sillä hetkellä, kun tapahtuu joku vahinko tai on syytä tehdä muistutus tai kantelu, tai tarvitaan muuten oh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

jeistusta ja selvitystä ja kyselyä siitä, onko terveydenhuollossa tapahtunut jotakin, mistä olisi syytä reklamoida. On kuitenkin totta, että heitä on liian vähän ja hyvin moni, joka yrittää esimerkiksi puhelimitse tavoittaa potilasasiamiestä, ei häntä tavoita, sillä resurssointi on liian vähäistä tai sitten asiakkaita on paljon.

Täällä lausuntopalautteessa on kiinnitetty huomiota siihen, kuinka paljon potilasasiavastaavan ja sosiaaliasiavastaavan tulisi avustaa potilaita ja asiakkaita myös muiden asiakirjojen kuin muistutuksien laadinnassa. Avustamista on pidetty tärkeänä, kun tehdään muun muassa kantelu, oikaisuvaatimus ja potilas- ja lääkevahinkoilmoitus. Näiden laadinta ja tekeminenhän on hyvin haasteellista erityisesti ikääntyneille ihmisille, joilla ei ole esimerkiksi tietokonetta käytössä.

Täällä myös todetaan, että potilasasiavastaavan ja sosiaaliasiavastaavan neuvontavollisuudesta tulisi säätää laajemmin sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön osalta. Sitten on myös todettu ja toivottu, että heidän tehtäviinsä tulisi lisätä potilas- ja asiakasturvallisuuden edistäminen.

Eli me puhumme erittäin tärkeästä ryhmästä, joka tulee työskentelemään tuolla hyvinvointialueella, ja jotka työskentelevät myös sairaaloissa. Kysynkin teiltä, ministeri: miten turvataan, että näitä potilasasia... — menee ihan omatkin sanat sekaisin, että ketä tässä ollaan nimittämässä — potilasasiavastaavia ja sosiaaliasiavastaavia on riittävästi tulevaisuudessa? Ja toki myös se, että kun nimikkeet muuttuvat, niin ihmiset eivät välttämättä tiedä, ketä he tavoittelevat ja kenet he löytävät, eli tiedottaminen on tärkeää, jotta me opimme sitten sanomaan, että ei potilasasiamies eikä sosiaaliasiamies, vaan potilasasiavastaava ja sosiaaliasiavastaava.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

15.01 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Potilasasiamiehet ja sosiaaliasiamiehet ovat erittäin tärkeitä osasia sote-sektorillamme eritoten potilaiden ja asiakkaiden näkökulmasta. Mutta nyt täytyy kyllä sanoa tässä kohtaa, että en ole aivan varma, onko tämä nimikkeiden muutos nyt sitten se, mistä on tärkeintä tällä hetkellä huolehtia hyvinvointialueilla. Hyvän aika sentään, minkälaisia ongelmia meillä on hoitajajonoissa, hyvinvointialueiden rahoituksessa, ja sitten me saamme tänne eduskuntaan vielä loppukaudesta tällaisen muutoksen, jossa lähdetään siitä, että tehdään näistä nimikkeistä sukupuolineutraaleja. Voisin veikata, että tämä asia ei näitä potilaita eikä asiakkaita, joilla on ollut kohtelunsa tai hoidonsa kanssa ongelmia, juurikaan paljon kiinnosta.

No, sitten tähän liittyy muutama muukin ongelma. Ensinnäkin, kun meillä nyt rahoitusvajetta selkeästi on siellä palveluissa, niin miksi ihmeessä me tungemme tähän miljoonia euroja rahaa perustamalla uuden rekisterin, nimittämällä näitä potilasasiavastaavia ja sosiaaliasiavastaavia ja heille vastaavia hyvinvointialueelle. Meneekö tämä nyt vähän itse asiassa ohi siitä, missä sitä rahaa tosiasiallisesti tarvittaisiin?

Sitten totean myöskin sen, että en ole aivan varma, onko tämä ylempi korkeakoulututkinto välttämättä se tärkein asia myöskään kelpoisuudessa näissä asioissa. Voi hyvin olla, että siellä on alempi, kuten esimerkiksi sairaanhoitaja (AMK), jolla on pitkä kokemus työstä eri terveydenhuollon sektoreilla tai sosiaalsektoreilla, ja hän voisi olla aivan valtavan hyvä tässä tehtävässään, mutta häntä ei voida nimittää, vaan sinne pitää nimittää nimenomaan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö. Tältä osin joskus sitä ajattelee, että joo, onhan se tavattoman hyvä, että kehitys kehittyy ja maailma menee eteenpäin,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

mutta ehkä tällaisessa tilanteessa — kaikella kunnioituksella, ministeri Kiuru — voisi ajatella, että meillä olisi kiireellisempiäkin asioita hoidettavana hyvinvointialueiden potilaiden ja asiakkaiden näkökulmasta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

15.04 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys uudeksi laiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista on minun mielestäni tervetullut uudistus, ja kun tämä lakiesitys on täällä, mielestäni on myöskin ihan hyvä, että käsitteet muuttuvat sukupuolineutraaleiksi samassa yhteydessä. Toki nimikettä olisi voinut vielä miettiä vähän tarkemmin, että onko tämä nyt se nimike, jolla sitten jatkossa toimitaan. Voi olla, että aiheuttaa hämmennystä kyllä kansalaisten keskuudessa.

Lain tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon ja varhaiskasvatuksen asiakkaiden oikeuksien ja oikeusturvan edistämisestä toiminnan laatua ja toimintaedellytyksiä parantamalla ovat erittäin kannatettavia. Minun mielestäni myös tämä pätevyyksistä säättäminen selkeyttää nykytilannetta huomattavasti, ja se on minusta hyvä uudistus, ja uskon sen myös parantavan toiminnan laatua.

Puhemies! Tuon kuitenkin tähän keskusteluun terveisiä vammaisilta ja vammaisjärjestöiltä, koska heidän taholtaan on tullut myöskin se viesti, että tämän lain säättämisen yhteydessä olisi ollut erinomainen mahdollisuus kirjata lakiin myös vammaisasiavastaavista hyvinvointialueilla. Vammaiset nimittäin kokevat — ja olen saanut siitä todella paljon palautetta heiltä — ettei potilasasiavastaavalla tai sosiaaliasiavastaavalla ole aina aikaa eikä ainakaan tietoa vammaisuuteen liittyvistä erityistekijöistä. Vammaiset kokevat usein, että heidän tarpeensa ja oikeutensa jäävät toteutumatta sosiaali- ja terveyspalveluissa eivätkä he saa vastauksia kysymyksiinsä, ja siksi olisi hyvä, että hyvinvointialueella olisi henkilö, jolla olisi erityistä osaamista näihin kysymyksiin.

Vammaisasiavastaavan tehtävänä olisi edistää vammaisten ja liikkumis- ja toimimiseisten henkilöiden edellytyksiä toimia muiden kanssa yhdenvertaisesti sekä edistää, seurata ja selvittää vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden toteutumista. Vammaisasiavastaava toimisi myös asiantuntijana vammaisten asioissa sekä järjestäisi koulutusta virkamiehille ja luottamushenkilöille. Vammaisasiavastaava siis edistäisi myös laajemmin tietoisuutta vammaisten henkilöiden oikeuksista ja erilaisista tarpeista ja näin edistäisi myös parempaa päätöksentekoa, joka ottaa vammaisten oikeudet paremmin huomioon. Mutta vammaiset toivovat erityisesti, että olisi joku taho, jonka kanssa he voisivat keskustella siitä, onko heidän oikeuksiaan noudatettu ja onko yhdenvertaisuus toteutunut lain edellyttämällä tavalla ja miten heidän pitää toimia, jos he kokevat, että kaikki ei ole mennyt niin kuin pitäisi.

Monissa kunnissa on niin sanottuja vammaisasiavastaavia jo nyt olemassa, ja tiedän, että joillakin hyvinvointialueilla pohditaan vapaaehtoisuuteen nojautuen perustettavaksi myös tällainen vammaisasiavastaava. Nyt olisi ollut mahdollisuus yhdenmukaisesti määritellä tehtävän toimenkuvasta, tehtävistä ja kelpoisuudesta laissa sekä laajentaa toimintaa myöskin kaikille hyvinvointialueille.

Vammaisten oikeuksien ja yhdenvertaisuuden edistämässä on vielä niin paljon kehitettävää koko Suomessa ja myös tulevilla hyvinvointialueilla, ja toivon todella, että hyvinvointialueilla opiskeltaisiin nyt YK:n vammaisten oikeuksien sopimus hyvin ja otettaisiin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

tavoitteeksi edetä kohti sen täysimääräistä toteutumista. Vammaisasiavastaava olisi ollut tärkeä henkilö tämän asian edistämisessä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Salonen, olkaa hyvä.

15.08 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Sosiaaliasiavastaavat ja potilasasiavastaavat luovat luottamusta sosiaali- ja terveysjärjestelmäämme. Minusta on tärkeää, että puolueeton taho voi arvioida asiakkaan tilannetta, opastaa ja ohjata asiakasta eteenpäin. Myöskin työntekijät usein ottavat ja ohjaavat asiakkaita ottamaan yhteyttä sosiaaliasiamieheen tai potilasasiamieheen.

Olen itse kokenut aikoinaan työntekijänä, että asiakas, joka oli tyytymätön esimerkiksi päätökseensä eikä oikeastaan kyennyt ymmärtämään sen perusteita tai ei ehkä halunnut ymmärtää sen perusteita ja koki, että hän henkilökohtaisesti joutui eriarvoiseen asemaan esimerkiksi toiseen asiakkaan kanssa, päästessään sosiaaliasiamiehen vastaanotolle ja käydessään asiansa siellä läpi koki tulleen kohdatuksi tämän puolueettoman tahon kautta ikään kuin tasavertaisesti ja koki myöskin, että usein tämä henkilö oli asiassa hänen puolellaan. Vaikka lopputulos olisi itse asiassa ollut aivan sama, niin tämä luottamus järjestelmään syntyi nimenomaan tämän puolueettoman tahon kautta. Pidän sitä erittäin tärkeänä myöskin jatkossa.

Tärkeää on kuitenkin huomioida, että kaikki eivät edes jaksa ottaa yhteyttä potilasasiamieheen, esimerkiksi omaisen kuollessa ja hoitovirhettä epäiltäessä. Tässä tilanteessa on usein surun lisäksi paljon järjestettävää, ja siksi meidän on tärkeää ymmärtää, että kaikki asiat eivät koskaan tule myöskään näihin raportteihin ja tilastoihin, mitkä sitten sosiaali- tai potilasasiamiehen kautta tulevat.

Ymmärrän tavoitteen sukupuolineutraaliudesta nimikkeissä, pidän sitä tavoitetta tärkeänä ja kannatettavana, mutta en ole ihan varma, ja ehkä kuulemme ministeriltä vastaustakin siitä, kuvaako juuri tämä sana ”vastaava” parhaalla tavalla sitä roolia, joka meillä potilasasiamiehellä ja sosiaaliasiamiehellä on. Tämä itse sana ”asiamies” juontaa juurensa kauas, ja luulen, että se sanana herättää juuri sen oikeanlaisen kuvauksen tästä roolista. Ei ole ehdottaa kyllä mitään muutakaan nimikettä, mutta pohdin tässä itse sitä, että tämä ”vastaava” voi herättää myöskin vähän vääränlaisia kuvia, ikään kuin tämä henkilö vastaisi juuri siitä asiasta, vaikka hän on ulkopuolinen, neutraali taho.

Odotan, että järjestelmä kehittyy. Se, että sosiaali- ja potilasasiamiehellä nykyisin ei ole olemassa valtakunnallista rekisteriä, on ollut puute, [Puhemies koputtaa] ja sitä tämän rekisterin kautta varmasti saamme jatkossa myöskin kehitettyä järjestelmään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

15.11 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Tämä laki potilas- ja sosiaaliasiavastavista on tärkeä, ja erityisesti nyt, kun nämä alueet aloittavat, on myös tärkeätä uudistaa tätä lainsäädäntöä.

Ehkä kolme huomiota, ensin tähän nimeen. Itse kiinnitin huomiota myös sanaan vastaava. Itse näen, että tämä sukupuolineutraali nimike on tärkeä, mutta itsekin olisin kiinnostunut kuulemaan, pohdittiinko sanoja valvoja tai asiainhoitaja tai jotain vastaavaa, joka kuvaisi vielä ehkä vahvemmin sitä, että hän on myös sen asiakkaan puolella, hoitaa niitä asioita ja on jonkinlainen auktoriteetti vielä siinä toiminnassa. Ensimmäinen kysymys.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

Toinen liittyy tähän toimintakenttään. On totta, että määrät kasvavat, Suomi ikääntyy ja on yhä enemmän ihmisiä, jotka myös valitettavasti tarvitsevat näiden ihmisten apua, joten se toimintakenttä on tärkeätä mieltä, että on sitä riittävää osaamista moniammatillisesti. Ja mielestäni nämä edelliset puheenvuorot olivat siinä mielessä hyviä, ja varmasti pitää tähän vielä perehtyä ja tutkia, millä tavalla pystytään keskittymään siihen ihmisen ihan omaan ja akuuttiin asiaan.

Ja ehkä kolmantena nostan itsekin huolen tästä saavutettavuudesta. Itse katsoin esimerkiksi, minkälaista neuvontaa Tampereella on ja miten saa yhteyttä. Siellä oli puhelinaika maanantaista torstaihin 9–11, eli 2 tunnin aika, ja pyydettiin, että voitte Suomi.fi -palvelulla tunnistautua ja lähettää pyynnön ja käsittelemme ja muuta. Eli toisaalta hyvin pieni osa suomalaisista ehkä sitten turvautuu tähän, vaikka syytä ja tarvetta olisi. Toisaalta pitäisi olla vielä nykyistä matalampi kynnyks hakea ja saada apua, koska nämä ihmiset, jotka tarvitsevat tätä, saattavat muutenkin olla jo erittäin vaikeassa ja traumaattisessakin tilanteessa, eikä ole voimavaroja lähteä hakemaan oikeuksia. Itse olen törmännyt tähän useasti, koska usein kansalaisethan ottavat yhteyttä myös poliitikkoihin ja sitä kautta hakevat apua. Mehän sitten neuvomme hakemaan tätä kautta ensisijaisesti niitä oikeuksia ja pohtimaan sitä prosessia.

Ehkä tässä on vielä syytä mieltä, millä tavalla turvataan se esteetön saavutettavuus ja onko pohdittu jotain takuuta, missä ajassa tai millä keinoilla pitää saada yhteys ja asian käsittely vireille, turvataanko henkilökohtaista tapaamista, kuinka paljon pohditaan ja käydään sen ihmisen kanssa niitä eri vaihtoehtoja — tuetaan siinä vaikeassa tilanteessa, joka usein on kyseessä, kun näihin asioihin turvaututaan. Tällaisia huomioita. — Kiitos ministerille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Viljanen, olkaa hyvä.

15.14 Heidi Viljanen sd: Arvoisa herra puhemies! Tässä tosiaan muutetaan potilas- ja sosiaaliasiamiesten nimikkeitä, ja se on yksi näkyvimmistä muutoksista. Ei meidän varmaan tässä kohtaa kannata enää mitään nimikilpailua lähteä järjestämään. Ehkä me näihin uusiin nimikkeisiin totutaan ajan kuluessa.

Mutta keskeisin osuus uudistusta on se, että tässä sosiaali- ja terveydenhuoltoa myöskin tuodaan lähemmäs toisiaan, sillä jo nykyisin sosiaaliasiamiehet ovat vastanneet julkisen ja yksityisen sektorin sosiaalihuollon asiakkaiden neuvonnasta ja ohjaamisesta, ja nyt sitten jatkossa myöskin terveydenhuollon osalta hyvinvointialueiden on järjestettävä julkisesti potilasasiavastaavien toiminta sekä yksityisen että julkisen terveydenhuollon ja myöskin kokonaisuudessaan työterveyshuollon osalta. Tämä on mielestäni merkittävä muutos. Ja kuten ministeri totesi, niin kauttaaltaan tämä on laajasti kannatettu ja odotettukin uudistus. Tässä siis keskeinen asia on yhdenmukaisuuden toteutuminen sosiaali- ja terveydenhuollon osalta.

Varsinaisesti tämä tärkeä tehtäväkuva ei muutu, mutta keskeistä on se, että on kyseessä sitäkin tärkeämpi tehtäväkokonaisuus. On tärkeätä, että meillä on riippumattomia potilas- ja sosiaaliasiavastaavia jatkossakin ja potilaat ja asiakkaat sekä heidän läheiset saavat tietoa oikeuksistaan ja avustusta muun muassa muistutuksen teossa ja ovat tietoisia siitä, ovatko tulleet palveluissa kohdelluiksi lain ja velvoitteiden mukaan.

Näen myöskin tärkeänä sen, että yhdenvertaistetaan koulutuskäytäntöjä ja koulutusvaatimuksia näiden toimijoiden osalta, mutta ennen kaikkea tärkeätä on se, että asiakkailla ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

potilailla on tietoa tästä palvelusta, ja vielä kaikkein tärkeintä, että meillä näitä potilas- ja sosiaalivastaavia on ihmisten saatavilla riittävästi. Tarvetta aivan varmasti on.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

15.16 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Pidän vielä toisen puheenvuoron tästä asiasta, koska tämä on hyvin tärkeä. Tällä hetkellä sosiaali- ja potilasasiamiehen tehtävänä on tukea asiakkaan ja potilaan oikeuksien toteutumista. Lainsäädäntöön perustuva velvollisuus on heillä seurata asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehitystä kunnissa, ja sosiaaliasiamiehellä on lain edellyttämä velvollisuus antaa vuosittain selvitys kunnanhallitukselle.

Sosiaali- ja potilasasiamiehen tehtävät on tällä hetkellä yhdistetty monissa kunnissa samalle henkilölle, ja tämä sosiaaliasiamiehen selvitys annetaan yhdessä. Siinä on sitten mukana myös potilasasiamiehen selvitys. Mutta olenko ymmärtänyt nyt oikein, että potilasasiamiehen selvitys, joka on nyt sitten tulevaisuudessa potilasasiavastaava, ei ole lakiin perustuvaa, vai tuleeko nyt lain myötä myös potilasasiavastaavalle velvollisuus antaa selvitys toiminnastaan hyvinvointialueella? Tätä haluaisin vielä kysyä.

No, sitten täällä nousi erittäin tärkeä asia esille, vammaisasiamies. Edustaja Mäkisalo-Ropponen, tunnette asian erittäin hyvin, ja kiitän puheenvuorostanne. Vammaisasiamiehen tehtävään ei ole lakisääteinen, joten toimenkuvaa ja tehtäviä ei ole määritelty lainsäädännössä, ja nämä painotukset, mitä vammaisasiamiehen tehtävissä on, ovat paikkakunta-kohtaisia ja ne voivat olla todellakin vaikkapa vapaaehtoisuuteen perustuvia. Mutta vammaisasiamiehen tehtävä on äärettömän tärkeä: edistää vammaisten ja liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisina kaupunkilaisina, ja nyt, kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa ensi vuoden alusta, niin ei sinne kyllä välttämättä näitä vammaisasiamiehiä palkata, vaikka heille olisi tarve. Olen itsekin vammaisneuvoston jäsen kaupunginhallituksen edustajana Espoossa ja tiedän sen huolen, mikä vammaisilla henkilöillä on, että kun vammaisneuvostot alkavat kokoontumaan, niin mitä sitten, jos ei ole vammaisasiamiestä siellä. Tämä olisi hyvin tärkeää huomioida.

Vammaisneuvostot ovat lakisääteisiä ja vanhusneuvostot myös, ja vammaisneuvostojen lakisääteisyys on muun muassa oman lakialoitteeni yksi asia, jota halusin edesauttaa täällä. Nehän eivät ole päättäviä elimiä, ja olen pitänyt aina ongelmana sitä, että vammaisten ja vanhusten ääni ei välttämättä ole kuntapolitiikassa kuulunut. Nyt on tärkeää, että se ääni kuuluu siellä hyvinvointialueilla.

Mutta paljon huolia on ollut. Miten sosiaali- ja potilasasiamiehen sekä vammaisasiamiehen toiminta, joka ei nyt hyvinvointialueille tule, tullaan hyvinvointialueilla järjestämään? Ja sitten myös se, että kun nämä tulevat potilas- ja sosiaaliasiavastaavat antavat mahdollisesti lausuntoja, niin ne tulevat hyvinvointialueille ja ne käsitellään siellä ja sitten ehkä alueella mietitään, onko se aluehallitus, aluevaltuusto vai joku lautakunta, missä nämä selvitykset käydään läpi, jotta tiedetään, mitä siellä hyvinvointialueella tapahtuu.

Vielä siihen yhteydenottoon. Ainakin sillä perusteella, että kansanedustajana saan paljon palautetta ja kysymyksiä, avunpyyntöjä kansalaisilta, se on juurikin niin kuten, edustaja Nurminen, sanoitte, että jos on joku tietty puhelinaika, milloin voit soittaa, ei välttämättä sillä ajalla saa yhteyttä esimerkiksi potilasasiamieheen. Resursseja tarvitaan ehdottomasti lisää, kuten myös niitä kuuntelevia korvia ja apua antavia tahoja. Puhelin on ikäihmiselle se keino, millä yhteyttä usein otetaan, eivät niinkään ne sähköpostit. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt näyttää tämä aika taas tulevan täyteen. Lyhyt puheenvuoro, jos se, edustaja Hoskonen, on mahdollista, olkaa hyvä.

15.20 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Juuri teidän toiveenne mukaisesti aion toimia. Lyhyesti totean vain sen asian, että kun tapasin viikonloppuna maakunnan ihmisiä Pohjois-Karjalassa, niin kyllä sieltä tuli aivan selvä viesti, että kun heillä on terveyteen ja omaan elämään liittyviä isoja, vaikeita tilanteita, niin tällainen asiamiesverkosto — tai olkoon ammattinimike mikä tahansa — pitää saada pelaamaan, koska niiden ihmisten hätä on aito. Ja kun elää yksin ja on vaikeassa tilanteessa, niin on aika vaikeaa siinä, jos läheiset ihmiset ovat ehkä jo edesmenneitä tai pois muuttaneita, jollakin muulla paikkakunnalla, ja näiden ihmisten auttaminen on meidän suurin velvollisuus. Olkoot nämä sitten saatesanat, kun uusi aika koittaa hyvinvointialueilla ensimmäinen tammikuuta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Totean vain sen verran, että puhemiehellä ei ole sinällään mitään toiveita tässä asiassa. Totean vain sen, että puoli tuntia tulee täyteen ja täällä on 50 puheenvuoroa, mikä tarkoittaa sitä, että se viimeinen puheenvuoro, joka jää pitämättä tässä, siirtyy sitten 50 puheenvuoron päähän, mikä saattaa olla monta tuntia. Sen takia näitä huomautuksia täältä jakelen. — Ministeri Kiuru, kaksi minuuttia, olkaa hyvä.

15.21 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa herra puhemies! Voin itse typistää minuuttiinkin.

Totean, että tässä käytiin erittäin hyvää keskustelua näistä nimikkeistä. Kyllä sitä pohdittiin, olisiko se joku muukin, ja liittyen tähän asiamiehen hylkäämiseen sillä olisi voinut olla monia muitakin sosiaali- ja terveydenhuollossa jo aikaisemminkin tunnettuja nimikkeitä ja mahdollisuus ottaa tässä asiassa käyttöön. Mutta ei niitä kovin hyviä ollut, ja tässä edustaja Viljanen on ihan oikeassa, että nimikilpailua yritettiin jo tässä selvitysvaiheessa ja ei tämä kovin helposti ollut ratkaistavissa. Valiokunta toki voi tätä asiaa pohtia, jos niitä hyviä ehdotuksia tulee, mutta epäilen, että kovin hyviä ehdotuksia sitten loppuviimeksi ei ole kuitenkaan käytettävissä, mutta tästä käytiin ihan asiallista ja oivallista keskustelua.

Toinen näkökulma oli tämä saavutettavuus. Tässähän lähtökohtana nyt on se, että lähdetään siitä, että näiden palveluiden pitää olla riittävällä tavalla järjestettyjä, ja minusta se on tärkeätä, että siinä annetaan se viesti, että näistä ei tule tinkiä.

Haluan vielä kiinnittää huomiota siihen, mitä edustaja Salonen sanoi tosi fiksusti tästä luottamuksesta ja puolueettomuudesta. Tämähän tuli hallitusohjelmakirjaukseen juuri sen takia, että meidän täytyy nostaa tämän toiminnan puolueettomuutta ja luotettavuutta, ja nyt kun nämä ajetaan samalle viivalle eli käytännössä tämä toiminta virtaviivaistetaan, niin kyllä tämä on iso ja merkittävä parannus asiakkaiden asemaan, ja se on erittäin perusteltua, että se tulee. Minä pitäisin tätä todella erikoisena, jos me emme tällaisia parannuksia pystyisi tekemään. Näiden ihmisten keskeisin tehtävä on tukea asiakasta tässä järjestelmässä ja olla heidän puolellaan, ja siinä mielessä olen kyllä täysin eri mieltä kuin tässä aikaisemmin edustaja Rantanen sanoi.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.